

A VAJDASÁGI EGYETEMISTÁK FORRADALMI
MOZGALMA A JKP VI. TARTOMÁNYI
ÉRTEKEZLETE IDEJÉN

A Jugoszláv Kommunista Párt (JKP) és a Jugoszláv Kommunista Ifjúsági Szövetség (JKISZ) konszolidálódása idején a vajdasági egyetemisták forradalmi és antifasiszta szervezkedésének kiindulópontja a következő volt: a Komintern VII. kongresszusának határozatai, a Kommunista Ifjúsági Internacionálé VI. kongresszusa, a JKP és a JKISZ IV. országos értekezlete, valamint a JKP V. vajdasági értekezlete. Politikai platformját pedig a fiatalok fasizmus- és háborúellenes tömörítése, az ifjúság sajtóságos érdekeinek érvényesítése, valamint béketörekvéseinek és haladó eszméinek a valóra váltása képezte.

Ezt a szilárd alapokra épült ifjúsági mozgalmat azután nehezen ingatta meg még a JKISZ 1936. évi felszámolási kísérlete is. Ez utóbbi kísérlet ugyanis egyrészt a Komintern-kongresszus határozatainak félreértéséből, másrészt pedig a JKP-nek az ifjúkommunista szervezkedés iránti szektás magatartásából adódott. 1936 szeptemberétől azonban fordulat állt be. Ekkor került a JKP keretében működő ifjúsági bizottság élére Josip Broz Tito, s ettől kezdve már a JKISZ-t is a kommunista irányelvek és célkitűzések szellemében szervezték tovább.

A JKP antifasiszta és népfrontpolitikája a vajdasági egyetemista szervezkedésben is híven tükröződött. Több síkon folyt ugyanis a tanulóifjúság forradalmi szervezése: szülőhelyén, tanulóhelyén, országos viszonylatban, sőt még külföldön is. Történt pedig mindez akkor, amikor tartományunkban csak egyetlenegy egyetem, a Szabadkai Jogi Kar létezett, s ennél fogva a fiatalok nagy részét (2500-ukat) Belgrádban, Zágrábban, valamint Prágában, Pozsonyban és Brnóban taníttatták.

Belgrádban a Vajdasági tanulóifjúság a Vojvodanska akademska trpeza (Vajdasági Akadémiai Katedra), Zágrábban a Mihajlo Polit Desančić, Szabadkán pedig a Svetlost (Világosság) és az Akademski sever (Akadémiai Észak) elnevezésű szervezetbe tömörült. A nemzetiségi fiataloknak ugyancsak voltak egyetemi és főiskolai szervezeteik, ilyen volt pl. Belgrádban a magyarok Bolyai Farkas nevét viselő szervezete, Zágrábban pedig a Magyar Művelődési Kör. A csehszlovák, a ruszin és a

román egyetemisták ugyancsak alakítottak egyesületeket tartományunkban, sőt hazánk egyetemi központjaiban is. Ezenkívül helyi egyetemista egyesületek is létesültek: Újvidéken, Petrovgradban (Zrenjanin), Pancsován, Sremska Mitrovicán, Versecen stb. A tanulóifjúság tehát mindenütt aktívan kivette részét a társadalmi-politikai életből.

A harmincas évek derekáig valamennyi tartományi egyetemista egyesület a polgári pártok, a klérus vagy a nacionalizmus hatása alá került. Legfőbb hibájuk az volt, hogy semmilyen vagy csak laza kapcsolatban voltak egymással és a többi ifjúsági szervezettel. Jelentősebb változást így csak a diktatúra, a gazdasági világválság és a fasiszmus terjeszkedése hozott életükbe. Az ifjúság gyorsan ráébredt a polgári életmód és társadalmi rend kilátástalanságára, s arra, hogy jövőjét és fejlődési lehetőségét most már csak a forradalmi mozgalomtól várhatja. A JKP IV. országos értekezlete ugyanis gyökeresen megváltoztatta a párt forradalmi stratégiáját és taktikáját. Következetes és kitartó küzdelem kezdődött a szektásság és a dogmatizmus ellen, mert ez volt a legfőbb akadálya a széles néptömegek mozgósításának. Nyilvánvaló, hogy ezzel a politikával a párt egyre nagyobb tért hódít az egyetemisták, de még a középiskolások, a földműves- és munkásfiatalok körében is. Így alakul meg 1936. IX. 13-án Újvidéken az Ifjúsági Művelődési-Gazdasági Mozgalom (Omladinski kulturno-privredni pokret — OMPOK). A mozgalomban mintegy 800 ifjú és leány tömörül egész Vajdaság területéről. A tagság között megtalálhatók tartományunk valamennyi nemzetének és nemzetiségének fiataljai. A mozgalom rezolúciója ékesen igazolja a JKP és a Kommunista Internacionálé hatását; a fiatalok harci lobogójukra a következőket tűzik: nemzeti felszabadítás, a kizsákmányolás felszámolása, békeharc, háború- és fasiszmusellenes küzdelem, mivel ez utóbbi „nemcsak a világbékét, de a széles néptömegek életét és szabadságát is fenyegeti”. Ezzel az erélyes fasisztaellenes politikával a mozgalom aránylag rövid idő alatt 2000 fiatalt nyert meg, akik 25 helyi szervezetben tevékenykedtek, sajtószervük pedig a Naš život és a Naša knjižica volt. Számtalan rendezvényük (A vajdasági kultúra napja, A csehszlovák kultúra napja) hirdette és szorgalmazta a nemzeti összefogás eszméjét. Az OMPOK közreműködésével történt meg a Matica srpska haladó szellemű irányváltása és a vajdasági egyetemista szervezetek gazdasági közösségének megalapítása is. A szervezett és rendszeres munkának tudható be, hogy az OMPOK-ban mindinkább a JKP irányelvei érvényesültek. A vajdasági akadémiai ifjúság rezolúcióját pl. már az összes tartományi ifjúsági szervezet aláírta. A rezolúció a JKP politikai platformjára épült. Mélyrehatóan elemezte és bírálta hazánk társadalmi-politikai, gazdasági-szociális és művelődési-oktatási rendszerét. Elévültnek nyilvánította azt, s ezért radikális átalakítását javasolta, sőt siettetette, nemcsak tartományi, de országos viszonylatban is. Mivel pedig az ország ekkor már behódolt a fasiszmusnak, érthető, hogy a rendszer 1937. XI. 24-én betiltotta az OMPOK működését. Csakhogy ez nemigen rázkódtatta meg a haladó, forradalmi ifjúságot. Az egyetemisták kiszélesítették az osz-

tályproblémáik orvoslásáért folytatott küzdelmet, s csatlakoztak a középiskolás, a földműves- és munkásfiatalokhoz, hogy együttesen harcoljanak az új társadalmi rendért.

A magyar kommunista és haladó szellemű ifjúság a HÍD társadalmi és művelődési folyóirat köré gyülekezett. A Híd-mozgalom ugyancsak gyorsan terjedt, mert kapcsolatot teremtett az OMPOK-mozgalom tagjaival, az egyetemista szervezetekkel, a művelődési munkásegysületekkel, és a mitrovicai fegyházban fogva tartott kommunistákkal.

Hasonló ténykedést fejtettek ki az egyetemisták az egész országban. A JKP VI. tartományi értekezlete idején a Jugoszláv Kommunista Ifjúsági Szövetség a következő legális szervezeteken keresztül mozgósítja a fiatalokat: Vojvodanska akademska trpeza, Mihajlo Polit Desančić Egyesület, Svetlost Egyesület, Akademski sever, a Csehszlovák Egyetemisták Egyesülete, a Bolyai Farkas Egyesület stb. A belgrádi tanulóifjúság megmozdulásai közül figyelemre méltó az 1939. december 14-i tüntetés, amikor a rendőrség a tüntető munkások és fiatalok közé lőtt, s öt ifjú — ketten a Vajdasági Akadémiai Katedra tagjai voltak — életét is kioltotta. 1940. áprilisában, a belgrádi és a zemuni repülőipari munkások sztrájkjában ugyancsak fontos szerepet játszottak az egyetemisták: sztrájkőrök voltak, akadályozták a sztrájkterőket, a besúgókat és a rendőrséget; segítették és élelemmel látták el a sztrájkoló munkásokat, valamint családtagjaikat.

A Mihajlo Polit Desančić egyetemista egyesület (a Zágrábban tanuló vajdasági egyetemisták alakították) tagjai szintén részt vettek az antifasiszta akciókban és a munkástüntetésekben. Az egyesület helyiségeiben gyülekezett nemcsak a zágrábi, de a vidéki fiatalság is. Itt tartották meg 1940. IX. 8—9-én a JKISZ VI. országos értekezletét is. Az egyesület azonkívül, hogy helyet és teret adott az értekezletnek, még kapcsolatát is fenntartotta a külvilággal. Az értekezleten többek között jelen volt, J. B. Tito, a JKP főtitkára, Ivan Milutinović és Ivo Lola Ribar is.

A Szabadkai Jogi Kar Svetlost és Akademski sever elnevezésű egyesületének tagjait ugyancsak ott találjuk a tüntetés-, a sztrájk- és a felvonulásszervezők között. Hevesen tiltakoztak, röpiratot terjesztettek az Egyesült Munkásszervezetek (URS) betiltása ellen és szorgosan tevékenykedtek a Szabadka környéki ifjúsági és pártszervezetek újjászervezésén.

Szülőhelyükön is élénk szervező munkát végeztek az egyetemisták. Első helyen említjük falujárásukat, művelődési rendezvényeiket, kapcsolatteremtésüket a földművesifjúsággal, illetve a falusi fiatalok beszerzését a forradalmi mozgalomba.

Voltaképpen a JKP és a JKISZ Tartományi Bizottságának kezdeményezésére megtartott 1939. (Testera) és 1940. (Čerević) évi ifjúsági táborozás is az ifjúkommunisták pártszemináriuma volt. A VI. tartományi pártértekezlet idején ugyanis intenzív eszmei-politikai képzésben részesítették a tanulóifjúságot. Az egyetemi és a szülőhelyi csoportmunkát egybekapcsolták a többi forradalmi réteg tevékenységével — illegális

pártanyagot és a marxizmus klasszikusait tanulmányozták. Az 1938. évi választásokat megelőzően az egyetemisták a tartományi baloldali polgári pártokban, elsősorban pedig a földművesek körében tevékenykedtek. Ekkor folyt ugyanis Vajdaságban a Munkáspárt kezdeményező bizottságainak megalakítása, illetve a JKP legális ténykedési formájának a meghonosítása.

Sokoldalú és sokrétű feladatot vállaltak a külföldi egyetemeken tanuló jugoszláv egyetemi hallgatók is. Az egyetemi szervezeteken keresztül bekapcsolódtak a forradalmi mozgalomba, jelen voltak a szocialista és kommunista ifjúság értekezletein és kongresszusain. A vajdasági ifjak forradalmi internacionalizmusának ékes bizonyítéka a spanyol polgárháborúban való részvételük. A nemzetközi brigádokban ugyanis száznál több ifjú — s közöttük húsz egyetemista — harcolt tartományunkból, sőt a felük életét is áldozta a spanyol nép szabadságáért. Ugyancsak az internacionalizmustól vezérelve jelentkeztek a jugoszláv önkéntesek Csehszlovákia védelmére, amikor Hitler feldarabolta az országot. A hazai ifjúság a fasizmus fenyegetésére a Megvédjük Jugoszláviát! jelszóval válaszolt.

Nyilvánvaló, hogy a hármas egyezményhez közeledő hazai rendszer egyre elkeseredettebben küzdött a forradalmi mozgalom megfékezéséért, s természetesen az erőszak alkalmazásától sem riadt vissza. Egy alkalommal pl. a rendőrség körülfárta a Vajdasági Akadémiai Katedra zágrábi helyiségeit, s mintegy harminc fiatalt letartóztatott, majd az Államvédelmi Bíróság elé állították őket. Közvetlenül az áprilisi támadás előtt hasonló kirohanást intéztek a zágrábi és a szabadkai egyetemisták ellen is.

Mivel azonban a megfélemlítés nem járt sikerrel, más módszerekhez folyamodott a hatalom: meg akarta nyerni az ifjúságot. A jobboldali fiatalokat az ösztöndíjon kívül egyéb ritka kedvezményekben is részesítette, ám ez a próbálkozása is kudarcot vallott. A JKP és a JKISZ konszolidálódásával megerősödött forradalmi ifjúsági mozgalomnak most már még a profasiszta szervezetek (nyilasok, nácik, frankovácok és Ljotić hívei) sem állhatták útját. Így az 1941. március 27-i tüntetésekből már tömegesen vettek részt a fiatalok is. Az egyetemi ifjúság tanúbizonyságát adta, hogy kész a haza oltalmára, illetve egy új társadalmi rendszernek a kivívására.

*

A JKP VI. tartományi értekezlete idején a vajdasági egyetemisták már teljes egészében felzárkóztak a Kommunista Párt irányelveinek követéséhez és ahhoz a forradalmi mozgalomhoz, amely nemzeteinket és nemzetiségeinket egy új világ megteremtéséért a népfelszabadító harcba szólította. Így váltak az egyetemista mozgalom hívei bátor és önfeláldozó katonákká, néphősökké, példás katonai parancsnokokká, a társadalmi-politikai szervezetek kiváló vezetőivé és a népi hatalom megalapozóivá.

Fordította: *Tumbász Erzsébet*